

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ

Трансформація соціально-педагогічних характеристик толерантності користувачів Інтернет в умовах військової агресії

Дипломна робота з соціальної
педагогіки
(освітньо-кваліфікаційний рівень
«Магістр»)

студента **6** курсу **62** групи
галузі знань:

0101 Педагогічна освіта

напряму підготовки:

8.01010601 Соціальна педагогіка

Шелестюка Арсенія Андрійовича

Керівник:

Доктор педагогічних наук,

Професор **Н.А. Сейко**

Рецензент: кандидат соціологічних
наук, доцент, завідувач кафедри
соціальної роботи Житомирського
економіко-гуманітарного інституту
університету «Україна» Г. В. Бурова

м. Житомир – 2015

Оформлюється на звороті титульної сторінки!

Допущено до захисту
протокол засідання кафедри соціальної педагогіки та педагогічної
майстерності
№ 11 від 18 травня 2015 року

Оцінка:
Національна
шкала: _____
Кількість балів: _____
ECTS: _____

Члени комісії:

_____	Сейко Н.А. <i>(прізвище та ініціали)</i>
<i>(підпис)</i>	
_____	Коляденко С.М. <i>(прізвище та ініціали)</i>
<i>(підпис)</i>	
_____	Павлик Н.П. <i>(прізвище та ініціали)</i>
<i>(підпис)</i>	
_____	Тарасенко Н.Л. <i>(прізвище та ініціали)</i>
<i>(підпис)</i>	

Зміст

Вступ.....	4
РОЗДІЛ I. Теоретичне обґрунтування соціально-педагогічних характеристик толерантності користувачів Інтернет.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Толерантність як соціально-педагогічне явище, його види і характеристики.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.2. Інтернет-простір, як особливий вид комунікації.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.3. Соціально-педагогічні характеристики толерантності в Інтернет-середовищі	Ошибка! Закладка не определена.
1.4. Теоретичний аналіз умов військової агресії.....	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу I	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ II. Вивчення трансформації соціально-педагогічних характеристик толерантності користувачів Інтернет в умовах військової агресії.....	Ошибка! Закладка не определена.
2.1. Програма емпіричного дослідження ..	Ошибка! Закладка не определена.
2.2. Контент аналіз інтолерантних висловлювань користувачів Інтернет в умовах миру та в умовах військової агресії.....	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу II.....	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ III. Моделювання служби протидії порушенню прав людини у мережі Інтернет	Ошибка! Закладка не определена.
3.1. Модель служби захисту прав людини онлайн.....	Ошибка! Закладка не определена.
3.2. Охорона праці користувачів персональних комп'ютерів.....	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу III	Ошибка! Закладка не определена.
Загальні висновки.....	9
Список використаних джерел	12
Додатки.....	Ошибка! Закладка не определена.

Вступ

Також, сучасний стан розвитку людини і суспільства вимагає від особистості високого рівня її загальної культури, моральних якостей і порозуміння з людьми, яке набуває значення в загальному глобальному процесі інтеграції й асиміляції культур. У цих умовах встановлення меж світоглядної всюдозволеності стає імперативом, а формування толерантності – пріоритетним завданням педагогіки. Проблема толерантності не є новою. Вона знайшла відображення у працях філософів (О. Довгополова, Є. Жуков, М. Бара, В. Кремінь та ін.); зарубіжних філософів (В. Зарка, М. Конше, І. Юна (Франція), Р. Крісті (Канада), Й. Йовель (Ізраїль), М. Морішима, М. Даммет (Великобританія), Д. Крішна (Індія) та ін.); психологів (І. Бех, С. Болдирева, В. Золотухін, Д. Колесов, К. Кононенко, В. Кан-Калік, О. Леонтьєв, У. Липпман, А. Петровський, В. Тернер та ін.); педагогів (Я. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, А. Макаренко, М. Монтесорі, В. Сухомлинський, Л. Толстой, Я. Корчак, С. Френе, К. Роджерс, Р. Штайнер, Г. Шеламова та ін.).

На сьогоднішній день Україна знаходиться у складній геополітичній ситуації. Проте зіткнення політичних інтересів відбувається не лише на території країни, але і у свідомості людей. На разі, кожен громадянин, кожен житель України та причетних до конфлікту регіонів є об'єктом інформаційної війни.

В період соціально-політичної нестабільності спричиненої зовнішньою військовою агресією, у населення виникає гостра потреба у оновленні знань про актуальний стан бойових дій, курсу валюти, політичних процесів тощо; Роль медіа стає значно масштабнішою.

Найпопулярнішим джерелом інформації серед населення залишаються ЗМІ, основним середовищем діяльності яких на сьогодні, є Інтернет. За даними дослідження проведеного в Україні компанією Google в 2012 році, регулярними користувачами Інтернет є 56% опитаних. А у віковій групі 16-24 років їх кількість досягає феноменального показника 96%. Серед онлайн-

активностей українських користувачів Інтернету найбільш розповсюдженими є пошук інформації через пошукові системи – 92%, спілкування у соціальних мережах – 88%, читання новин – 84% та перевірка електронної пошти – 75%.

В умовах військової агресії суспільні хвилювання зростають, і на ЗМІ покладена велика відповідальність у висвітленні об'єктивних фактів під соціально-конструктивною призмою. Етнічно чи політично не толерантна теза висвітлена в ЗМІ може спровокувати конкретні злочинні наслідки серед населення. Наприклад: мова ненависті, як явище вербальної інтолерантності, спрямована в подібному контексті може бути еквівалентна розпалюванню міжнаціональної ворожнечі (за ККУ карається ув'язненням строком до 5 років).

За таких обставин стає актуальним дослідження трансформації характеристик толерантності користувачів Інтернет в умовах військової агресії.

Мета: дослідити вплив військової агресії на соціально-педагогічні характеристики толерантності користувачів Інтернет.

Завдання:

1. З'ясувати зміст та сутність базових категорії – «толерантність», «користувачі Інтернет», «військова агресія».
2. Дослідити трансформацію соціально-педагогічних характеристик толерантності користувачів Інтернет в умовах військової агресії.
3. Розробити модель служби протидії порушенню прав людини в середовищі Інтернет.

Об'єкт: толерантність користувачів Інтернет.

Предмет: вплив військової агресії на соціально-педагогічні характеристики толерантності користувачів Інтернет.

Гіпотеза дослідження: у стані військової агресії толерантність користувачів Інтернет знижується.

Методи та організація дослідження: дослідження трансформації соціально-педагогічних характеристик толерантності користувачів Інтернет проводилося з використанням контент-аналізу. Дослідження проводилося у

два етапи: 1) контент-аналіз комунікації користувачів Інтернет у мирний період (10 діб); 2) контент-аналіз комунікації користувачів Інтернет у період військової агресії (10 діб). Аналітико-синтетична обробка наукових джерел, юридичних документів, інформаційних ресурсів в Інтернет визначила критерії для обох етапів контент-аналізу. Загальна вибірка для дослідження трансформації складала 6 онлайн спільнот на базі соціальної мережі vk.com (більше ніж 12 мільйонів учасників). На базі здобутих результатів для розробки моделі служби протидії порушенню прав людини в Інтернет був використаний метод моделювання.

Наукова новизна дослідження: вперше були досліджені соціально-педагогічні характеристики користувачів Інтернет на базі соціальної мережі для вивчення їх трансформації у період військової агресії. На базі міжнародних юридичних документів була розроблена адаптована до чинного українського адміністративно-правового устрою модель протидії порушенню прав людини в Інтернет-середовищі.

Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечувалася такими факторами: репрезентативність вибірки – 6 онлайн спільнот (більше ніж 12 мільйонів учасників); кожен етап контент-аналізу охоплював 10 діб (7 днів робочого тижня, День Конституції України, День Конституції РФ, 9 травня); критерії контент-аналізу толерантності визначалися за визначеними загальноприйнятими її видами і були об'єднані у групи відповідно до мети та завдань дослідження.

Практичне значення одержаних результатів: зважаючи на широкий спектр охоплених у дослідженні процесів і явищ практичне застосування результатів дослідження може мати універсальний характер. Статистичні дані, які в сукупності відображали трансформацію характеристик толерантності можуть бути також використані для дослідження динаміки якісної компенсації характеристик толерантності одна одною; для зображення впливу явищ соціально-політичного, особисто-побутового, культурно-конфесійного оточення або регіонального середовища на спільноти в цілому та їх окремих

учасників; для дослідження або відображення провокацій та суспільної рефлексії на подібні явища; для дослідження динаміки толерантності протягом тижня, святкових і не святкових днів; для дослідження наявності гендерних стереотипів у сучасних онлайн-спільнотах тощо. Використання результатів дослідження доцільне при організації освіти у сфері прав людини, популяризації ідей безпечного Інтернет-середовища; розробки проектів, кампаній та діяльності із захисту прав людини в Інтернеті як на державному, так і регіональному або локальному рівнях.

Підсумовуючи зібрану дослідження інформації нами була розроблена модель протидії порушенню прав людини в Інтернет середовищі, яка базується на базі міжнародних юридичних документів і адаптована до чинного українського адміністративно-правового устрою.

Апробація результатів дослідження була здійснена за участі автора у 3 конференціях

1. Регулювання свободи вільних медіа // Економіка та управління : аналіз, тенденції і перспективи розвитку : [збірник наукових робіт / за заг. ред. Т.В. Семенюк, С.М. Коляденко, Н.П. Павлик]. – Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2014. – 178 с.
2. Диплом I ступеня на міжнародній науково-практична студентській конференції «Трансформація мовного образу сучасного фахівця» 15 квітня 2015 року / Ukrainianscientificconferenceforstudentsofnon-linguisticspecialities
“Transformationoflanguageimageofmodernscientist” April 15, 2015.
3. Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні тренди в у дослідженнях молодих науковців» 16 квітня 2015 року / AllUkrainianScientificandpracticalconference
“Currenttrendsinyoungscientists’ researches” April 16, 2015.

Логіка дослідження зумовила таку **структуру дипломної роботи**: вступ, 3 розділи і висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел із

107 найменувань, 5 додатків. Загальний обсяг 102 сторінки.

Загальні висновки

В результаті виконаної роботи над поставленими завданнями нами були зроблені такі теоретичні та практичні висновки:

1. У дипломній роботі зясовано зміст та сутність базових категорій дослідження – «толерантність», «користувачі Інтернет», «військова агресія».

Визначено поняття толерантності, як явища поваги, прийняття й правильного розуміння багатоманітності культур нашого світу, форм самовираження й прояву людської індивідуальності. Толерантність - це те, що робить можливим досягнення миру й веде від ідеології насилля й війни до культури миру. Толерантність - це не поступ, не поблажливість або потурання. Це, перш за все, активне ставлення, сформоване на основі визнання універсальних прав і свобод людини. Ні за яких обставин толерантність не може бути виправданням посягання на основні цінності. Толерантність повинні виявляти окремі особи, групи й держави. Стосовно поважання прав людини виявлення толерантності не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або прийняття чужих переконань. Це означає, що кожен може дотримуватись своїх переконань і визнає таке саме право за іншими. Це означає визнання того, що люди з природи своєї відрізняються зовнішнім виглядом, становищем, мовою, поведінкою і мають право жити в мирі та зберігати свою індивідуальність. Це також означає, що погляди однієї людини не можуть бути нав'язані іншим

Розглянуто основні проблеми психології користувачів Інтернет. Так як аудиторія Інтернет постійно зростає, неможливо заперечувати те, що Інтернет впливає на суспільство. Всесвітня мережа стала новим видом інтелектуальної діяльності людини і є

новою областю досліджень психологів та інших фахівців. Крім величезної кількості інформації Інтернет простором для комунікації людей. Спілкування в Інтернет має свої специфічні риси й особливості. Використання різноманітних можливостей всесвітньої мережі приводить до структурних і функціональних змін у психічній діяльності особистості. Особливості спілкування в мережі породжують два ряди феноменів: по-перше, в Інтернет стає можливим конструювання віртуальних особистостей, по-друге, завдяки відмінностям реального спілкування від віртуального стає можливою Інтернет-залежність. Ми припускаємо, що Інтернет-залежність є індикатором низького рівня психологічної культури особистості користувача. Сприйняття Інтернет як інструмента пізнання і можливості підтримки контактів вказує на психологічну зрілість особистості.

Визначено поняття військової агресії, як збройної інтервенції, яка включає як обов'язкову ознаку першості застосування зброї чи прояву ініціативи (щодо застосування якою-небудь державою озброєної сили першою). Озброєний напад однієї держави на іншу вважається міжнародним злочином проти світу і безпеки людства. Поняття агресії включає ознаку ініціативи, означає застосування якою-небудь державою сили першою. Здійснювані в порядку самооборони, хоч би і із застосуванням озброєної сили, дії держави, що піддалася нападу, не можуть вважатися актом агресії, так само як колективні дії держав, що робляться відповідно до Статуту ООН для підтримки або відновлення міжнародного миру і безпеки. В січні 2015 Апарат Верховної Ради України оприлюднив повний текст постанови №1854 про звернення до Організації Об'єднаних Націй, Європейського парламенту, Парламентської асамблеї Ради Європи, Парламентської асамблеї НАТО, Парламентської асамблеї ОБСЄ,

Парламентської асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором.

2. Використовуючи метод контент-аналізу під час дослідження було проаналізовано коментарі в соціальній онлайн спільноті на базі соціального сайту vk.com. Контент аналіз був проведений у два етапи: десять діб у період миру, і 10 діб у період військової агресії. Таким чином, ми дослідили трансформацію соціально-педагогічних характеристик толерантності користувачів Інтернет в умовах військової агресії. Гіпотеза дослідження була частково підтверджена. У п'ятьох з шести обраних спільнот, учасники стали менш толерантними. В той же час у спільноті «Новинки Музики 2015» толерантність користувачів виросла більше ніж вдвоє. Найбільша кількість інтолерантного меседжу припадає на національні свята та вихідні дні; найменша – на робочі. Тематика інтолерантних висловлювань має пряму залежність від тематики посту, під яким вони розміщені. Зазвичай кожне інтолерантне висловлювання викликає резонанс у згодних і не згодних з тезою учасників, що зазвичай викликає ще більшу хвилю інтолерантності, яка характеризується більш особистим спрямуванням, і в переважній більшості ґрунтується на стереотипах.
3. На базі результатів дослідження було розроблено модель служби протидії порушенню прав людини в середовищі Інтернет, яка складається із таких контекстуального, інформаційного, освітньо-громадського, діяльнісного і посередницького компонентів. Змодельована служба дозволить забезпечити дієвість механізму захисту прав людини в Інтернет-середовищі.

Список використаних джерел

1. Акімов Д. Явища толерантності і мігрантофобії в умовах сучасної трудової міграції / Дмитро Акімов // Віче.-2009.-№20.-С.17-19
2. Актуальні питання вітчизняної етнополітики: шляхи модернізації, врахування міжнародного досвіду / Укр. незалежний центр політичних досліджень. – К., 2004. – 312 с.
3. Арестова О.Н., Бабанин Л.Н., Войскунский А.Е. Коммуникация в компьютерных сетях: Психологические детерминанты и последствия // Вестник Московского университета. - 1996. - серия 14. - №4. - С. 14-20.
4. Аромштам М.А. Педагогика толерантности/ М.А. Аромштам, С. Федорова // Искусство в школе. – 2006. – N5. – С. 16-19.
5. Баранова Н.П. Толерантне спілкування. Тренінг для вчителів. /Н.П.Баранова. // Шкільному психологу.-2009.-№3.-С.21
6. Безкоровайна О. Роль активних форм соціально-ціннісної діяльності у вихованні особистості сучасного підлітка./О.Безкоровайна.//Рідна школа.-2005.-№12.-С.38
7. Бібліотека – територія толерантності: Метод.-бібліогр. поради / Харківська ОЮБ; Уклад. І.Бондар. – Харків, 2007. – 11с.
8. Бібліотека – територія толерантності. // Бібліотечний форум України.-2007.-№3.-С.38
9. В 2013 році кількість Інтернет-користувачів в Україні склала половину населення / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/846299-v-2013-rotsi-kilkist-internet-koristuvachiv-v-ukrajini-sklala-polovinu-naselennya.html>
10. Виховна робота зі студентською молоддю: Навч. пос / Ред. Т.Ю. Осипова. – Одеса: Фенікс, 2006. – 286 с.
11. Войскунский А.Е. Групповая игровая деятельность в Интернете / А.Е. Войскунский // Психологический журнал. – 1999. – Т.20. – №1. – С. 126–132.
12. Галицький І.Нормативні засади концепції формування толерантності в українському суспільстві/І.Галицький// Право України.-2011.-№9.-С.294-301
13. Гамрецький І. Толерантність і духовна безпека молоді./І.Гамрецький.//Рідна школа.-2005.-№4.-С.26
14. Гармонія і різноманіття.//Позакласний час.-2010.-№10.-С.24

15. Гендерна педагогіка: Хрестоматія: Навч. пос. для студентів вузів / Ред. В. Гайденко. – Суми: Університетська книга, 2006. – 312 с.
16. Герщунский Б. С. Толерантность в системе ценностно-целевых приоритетов образования // Педагогика. – 2003. - № 1. – С.3-10.
17. Гончаренко С. Український педагогічний словник. - К.: Либідь. - 1997. - 373 с.
18. Горявский Ю. Назад у майбутнє // Світ Internet. № 10 . – М., 2001 . – С.15.
19. Грива О. Толерантність як цінність освіти й виховання в християнській та мусульманській традиціях / О. Грива // Вища освіта України. – 2007. – №1. – С. 112-116.
20. Григоренко Ю. Соціальні мережі шукають «нішу» і гроші [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті:
http://it.imk.com.ua/info/article/socialnyje_seti_ishhut_nishu_i_dengi
21. Громова Е. Развитие этнической толерантности в школе: (Тренинг общения, ролевые игры, психодрама або социодрама) / Громова Е. // Воспитание школьников. – 2006. – №1. – С. 13-17.
22. Гусев А.И. К проблеме измерения толерантности к неопределенности / А.И. Гусев // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №1. – С. 21-28.
23. Гусев А.И. Толерантность к неопределенности: проблематика исследований./А.И.Гусев.// Практична психологія та соціальна робота. - 2007.-№8.-С.75
24. Декларація принципів толерантності // Освіта України. – 2003. – 7 листоп. – С.4.
25. День толерантності.//Виховна робота.-2007.-№3-С.35
26. Десятов Д. Виховання толерантності на уроках історії / Д. Десятов // Історія в школах України. – 2006. – №10. – С. 27-31.
27. Донченко О.А. Архетипи соціального життя і політика: глибинні регулятиви психополітичного повсякдення / О.А. Донченко, Ю.В. Романенко. – К.: Либідь, 2001. – 332 с.
28. Жичкина А. О возможностях психологических исследований в сети Интернет / А. Жичкина // Психологический Журнал. – 2000. – Т. 21. – № 2. – С. 75-78.
29. Жічкіна А. Соціально-психологічні аспекти спілкування в Інтернеті. - М.: Дашков, 2004. - С.27.
30. Жмырова Е.Ю. О понятии «толерантность» и ее видах // Вестник Тамбовского государственного технического университета. - 2006. - Т. 12. - № 4-2. - С. 1265-1269.

31. Зарівна О. Толерантність як елемент світогляду і культури./О.Зарівна.// Рідна школа.-2008.-№6-С.21
32. Ильинская С. Толерантность как принцип политического действия: история, теория, практика / Ильинская С. - М.: Праксис, 2008. - 288 с
33. Каганець І. Межа толерантності./Ігор Каганець.//Українська культура.-2008.-№4.-С.8
34. Кастельс М. Становление общества сетевых структур // Новая постиндустриальная волна на Западе: Антология / Под ред. В. Л. Иноземцева. — М., 1999. — С. 494 – 505.
35. Кашинцева О. Право пацієнта на духовну підтримку: принцип толерантності в біотичній доктрині./ О.Кашинцева// Право України.-2011.-№1.-С.196-198
36. Кількість інтернет-користувачів у світі сягнула 2 мільярдів / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2012/01/20/313452/>
37. Кожухарь Г.С. Проблема толерантности в межличностном общении / Г.С. Кожухарь // Вопросы психологии. – 2006. – №2. – С. 3-13.
38. Компанієць В. Толерантність як соціально-педагогічне явище в соціокультурному контексті: проблема соціального виховання // Теоретико- методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. - Збірник наукових праць. - Київ - Житомир: Вид-во Волинь, 2003. - Кн. 1. - 368 с.
39. Корженко К. Що таке толерантність?: Педагогіка толерантності / Катерина Корженко // Педагогіка толерантності. – 2006. – №2-3. – С. 6.
40. Крейн І. Концепція толерантності як універсальної категорії еволюції розуму: метапідхід / І. Крейн // Вісник Національної Академії наук України. – 2006. – №11. – С. 22-42.
41. Кремень В.Г. Орієнтовна концепція толерантності/В.Г.Кремінь// Позакласний час.-2010.-№7.-С.44-46
42. Логвінчук, В. Значення політичної толерантності в сучасній українській політиці / Валентина Логвінчук // Трибуна. – 2006. – №7-8. – С. 19-21.
43. Локк Дж. Опыт о веротерпимости // Локк Дж. – Соч. В 3-х т. – Москва, 1988. – Т.3. – 238 с.
44. Лукіна М.М., Фомічова І.Д. ЗМІ в просторі Інтернету. Серія «Інтернет-журналістика». Вип.1. - М., 2005. - С. 61.
45. Маркович Д. Ж. Культура мира, толерантность и межэтнические отношения// Век глобализации. - 2008. - №2 . – С.155-160.
46. Матвієнко О. Виховання толерантності починається з учителя // Рідна школа. – 2005. – №6. – С. 29-32.

47. Методичні рекомендації щодо проведення Міжнародного дня толерантності 16 листопада // Освіта України. – 2003. – 7 листоп. – С.5.
48. Мир начинается с толерантности. Толерантность начинается с меня /составители Г.В. Белоногина, М.В. Бука. – Луганск, 2008. – 80с.
49. Михайлова Т. Толерантність – єдність у різноманітті: Досвід роботи школи №119 / Т. Михайлова // Педагогіка толерантності. – 2006. – №1. – С. 12-15.
50. Міжнародний День толерантності в Україні: 16 листопада проголошено ЮНЕСКО Міжнародним Днем толерантності // Педагогіка толерантності. – 2006. – №1. – С. 16-25.
51. Міщишина О. Толерантність як запорука людяності/ Олена Міщишина// Віче.-2010.-№13.-С.34-35
52. Морріс М., Оган С. Інтернет як мас-медіа // Журнал комунікації. - 1996 - № 1. - С. 42.
53. Моцна І.В. В ім'я загального добра/ І.В.Моцна// Позакласний час.-2010.-№10.-С.25
54. Мухтерем В. Міжетична толерантність як феномен полі етнічного українського суспільства [текст]/Вінера Мухтерем// Віче.-2005.-№4.-С.62-66
55. Нафанець О. Роль політкультурної освіти старшокласників у становленні толерантної особистості./Олена Нафанець//Рідна школа-2010.-№4-5.-С.49
56. Нельсон Т. Психология предубеждений. Секреты шаблонов мышления, восприятия и поведения / Т. Нельсон. - СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. - 384 с.
57. Нечерда В. Від культури війни – до культури миру / В. Нечерда // Науковий світ. – 2007. – №1. – С. 15-16.
58. Нечерда В. Проблема виховання толерантності особистості в контексті профілактики дитячої бездоглядності. / Валерія Нечерда//Рідна школа.-2009.-№5-6.-С.54
59. Нікольсон П. Толерантність як моральний ідеал [текст] / П. Нікольсон:«Вісник» УрМІОН. - 2002. - №1. – С. 5 – 9.
60. Новая философская энциклопедия / [М.С. Ковалева, Е. И. Лакирева и др.]: в 4 т. - М.: Мысль, 2001. - Т. 4. - С. 75.
61. Новік В. Релігійно-філософські основи толерантності./Веніамін Новік//Людина і світ.-2003.-№7.-С.50
62. Пижугийда В.В. Личностные особенности студентов-пользователей сети Интернет / В.В. Пижугийда // Известия Таганрогского государственного радиотехнического университета. – 2006. – Т. 68. – № 13. – С. 103–108.

63. Подольська Є.А. Культурологія: Навч. пос. для студентів вузів/ Є.А. Подольська, В.Д. Лихвар, К.А. Іванова. – 2-е видання, перероблене та доповнене. – К.: ЦУЛ, 2005. – 392 с.
64. Поменцева О.П. Толерантність як умова стабільності політичної системи./ О.П.Поменцева.//Віче.-2007.-№18.-С.11
65. Портрет українського користувача інтернету / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://blogosphere.com.ua/2014/07/28/ukrainian-internet-user-survey/>
66. Принцип толерантності //Позакласний час.-2007.-№9.-С.123
67. Про відмінність тероризму від збройної агресії / [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/104192>
68. Прокопенко Т.В.Толерантність врятує світ /Т.В.Прокопенко//Позакласний час.-2010.-№10.-С.28
69. Простір толерантності: Реклам. буклет // ДБЮ України. – К., 2007. – 4 с.
70. Психологія. Словарь / Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Политиздат, 1990. - 494 с.
71. Рада оприлюднила звернення про визнання Росії державою-агресором (повний текст) / [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://dt.ua/POLITICS/rada-oprilyudnila-zvernennya-pro-viznannya-rosiyi-derzhavoyu-agresorom-povniy-tekst-162536_.html
72. Решетіло С.В. Толерантність у нашому житті. Виховна година для учнів 4-5 класів./С.В.Решетіло.//Шкільному психогуг.-2009.-№5.-С.25
73. Рябошапко Л. Українська держава та національні меншини: поступ до взаємної толерантності /Леонід Рябошапко// Віче.-2008.-№23.-С.24-26
74. Садохин А. П. Культурологія. Теорія культури: учеб. пособие для вузов / А.П. Садохин, Т. Г. Грушевицкая. - [2-е изд., перераб. и доп.]. - М.: ЮНИТИ - ДАНА, 2004.- 365с.
75. Селютин А.А. Коммуникативная толерантность в виртуальном пространстве: на примере анализа текстов социальных сайтов: дис. кандидата филологических наук: 10.02.19 / Селютин Александр Анатольевич. – Челябинск. – 2009. – С. 247
76. Сколько украинцев "живет" в Интернете: данные за апрель / Информационное агентство ЛІГАБізнесІнформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://biz.liga.net/news/E1005180.html>
77. Социальная_сеть [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://ru.wikipedia.org/wiki/Социальная_сеть Термины и определения по социальным сетям [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://www.social-networking.ru/az/11/>

78. Сприяння поширенню толерантності у поліетнічному суспільстві. – К.: Фонд «Європа XXI», 2002. – 312 с.
79. Столяренко О. Методологічні та теоретичні засади розвитку толерантності у міжособистісних взаєминах студентів. //Рідна школа.-2008.-№6.-С.17
80. Столяренко О. Проблема формування толерантних міжособистісних стосунків у молодіжному середовищі /Оксана Столяренко//Рідна школа.-2010.-№11.-С.54-60
81. Столяренко О.Формування критеріальної бази міжособистісної толерантності/Оксана Столяренко// Рідна школа.-2012.-№3.-С.31-35
82. Сучасний тлумачний словник української мови / [за заг. ред. В. В. Дубчинського]. - Х.: Школа, 2006. - С. 700.
83. Сценарій проведення свята «Толерантність врятує світ!» // Педагогіка толерантності. – 2005. – №4 – 2006. – №1. – С.61-69.
84. Татаренко Т. Етнічні кордони і міжетнічна толерантність: Етнополітологія / Т. Татаренко // Політичний менеджмент. – 2004. – №5. – С. 31-40
85. Тимченко О.Вчимося бути толерантними. Для учнів середнього шкільного віку/ О.І.Тимченко//Шкільному психологу.-2011.-№5.-С.22-24
86. Толерантність це...//Педагогіка толерантності. -2007.-№4.-С.21-40
87. Толерантність: Шорт-аркуш // Інтернет-центр ДБЮ України. – К., 2007. – 1 с.
88. Тупчієнко Л. Політичні опоненти. Чи готові слухати один одного./Л.Тупчієнко.//Віче.-2002-№3.-С
89. Україна – 33 у світі за кількістю інтернет-користувачів / [Електронний ресурс] - Режим доступу:
http://zik.ua/ua/news/2013/11/01/ukraina__33_u_sviti_za_kilkisty_u_internetk_orystuvachiv_437688
90. Учимося розуміти інших. //Библиополе.-2008.-№7.-С.33
91. Федорчук Т. Молодіжне середовище вимагає толерантності: Конформізм у мовній поведінці білінгвів. / Т.Федорчук.//Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях.-2007.-№6.-С.142
92. Федотова Н. Н. Толерантность как мировоззренческая и инструментальная ценность // Философские науки. — 2004. — № 4. — С. 3-10.
93. Фельдман О. Толерантність як фактор культури і безпеки // Голос України. – 2006. – 5 грудня. – С.4.
94. Філоненко С. Расизм. Виклик екстремістів// Віче.-2008.-№10.-С.26

95. Філософський енциклопедичний словник/ [голова редкол. В. І. Шинкарук]. - К.: Абрис, 2002. - С. 642.
96. Хабермас Ю. Когда мы должны быть толерантными? О конкуренции видений мира, ценностей и теорий / Ю. Хабермас // СОЦис. – 2006. – №1. – С. 45-53.
97. Хомяков М.Б. Толерантность: парадоксальная ценность // Журнал социологии и социальной антропологии. – 2003. – №4. – С. 98-112
98. Яковлев Б.П. Индивидуально-психологические исследования толерантности квалифицированных спортсменов к психологическим нагрузкам в условиях соревновательной подготовки / Б.П. Яковлев, Н.Т. Диордица // Теория и практика физической культуры. – 2006. – №11. – С. 9-13.
99. Янкина Н.В. Межкультурная толерантность как компонент межкультурной коммуникации // Вестник Оренбургского государственного университета. - 2006. - Т. 1, № 1. - С. 82-88.
100. Ястребова Г. Європейське бачення викладання історії для формування критичного мислення і толерантності / Г. Ястребова, Л. Ляшенко // Рідна школа. – 2006. – №2. – С.24-26. – Бібліогр.: с.26.
101. Ясько Б. А. Толерантність у сучасному суспільстві / Б. А. Ясько // К. :Наукова думка, 2012. – 142 с
102. A.N. Joinson Understanding the psychology of internet-behavior. – Palgrave Macmillan, 2003.
103. Broomhall, Bruce. International justice and the International Criminal Court (2 ed.). Oxford University Press. p. 46. ISBN 978-0-19-925600-6.3.
104. Cryer (et al), Robert (2010). An introduction to international criminal law and procedure (2nd ed. ed.). Cambridge [UK]: Cambridge University Press. p. 312. ISBN 978-0-521-13581-8.
105. E. Hall, Understanding Culture Differences. Yarmouth. ME: Intercultural Press, 1990.
106. K. S. Yang Caught in the net. – John Willey & Sons, Inc, 1998.
107. Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2007). Online communication and adolescent well-being: Testing the stimulation versus the displacement hypothesis. Journal of Computer-Mediated Communication, 12 (4), article 2.
<http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue4/valkenburg.html>